

ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В ГІМНАЗІЇ

Назаренко Т. Г.

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

geohim@ukr.net

Фундатор народної школи в Україні Костянтин Дмитрович Ушинський, теоретично обґрунтував необхідність використання краєзнавчого матеріалу в навчально-виховному процесі та поклав початок практиці шкільного краєзнавства. Краєзнавство як педагогічне явище К. Д. Ушинський розглядав всебічно, вбачаючи в ньому могутній засіб вивчення Батьківщини. Саме він запропонував увести до навчальних планів початкових шкіл України предмет батьківщинознавство і педалював тезу: «успішним є навчання, яке здійснюється на базі краєзнавства» [5, с. 43]. Краєзнавчі розвитки, що велись визначними та небайдужими людьми України знайшли своє відображення й в шкільних програмах з географії.

Краєзнавча робота з географії найбільш ефективна тоді, коли має певну спрямованість, підпорядкована освітнім завданням, пов'язана з життям, а її методи відповідають віковим особливостям та інтересам учнів [4, с. 78].

Відома в Україні науковиця Ольга Володимирівна Заставецька була одним із ініціаторів введення курсу «Рідний край» у шкільну програму з географії і посилення в ній саме краєзнавчого матеріалу [2, с. 97]. Її тези знайшли відображення в сучасній модельній навчальній програмі з географії для закладів загальної середньої освіти: «Одним з головних завдань шкільного курсу географії є формування в учнів цілісного географічного образу планети Земля, починаючи від вивчення рідного краю й держави та закінчуючи пізнанням глобальних закономірностей і процесів» [3].

Отже, краєзнавство – це наукова галузь, яка вивчає історію, культуру, географію, етнографію та інші аспекти життя певної території, регіону, краю чи місцевості [1, с. 110].

Розглянемо основні методи краєзнавчого характеру, що використовують на уроках під час вивчення шкільної географії:

1. Експерсії. Є ефективним методом вивчення географії, оскільки дають можливість учням побачити на власні очі природні та культурні об'єкти, про які вони читають у підручнику чи інших джерелах інформації. Учні можуть бути залучені до підготовки експерсій, наприклад, шукати цікаві місця для відвідування, виконувати завдання на місці та підготовлювати звіт про експерсію.

2. Розповіді. Залучення до уроків географії гостей, які розповідають про свій досвід подорожей по різних куточках світу, допоможе учням краще зрозуміти світ та його географічні особливості, а також відкриє перед ними нові перспективи.

3. Проекти. Створення учнями проектів, що присвячені рідному краю, може стати дуже ефективним методом вивчення географії. Учні можуть досліджувати історію рідного краю, його природні ресурси та географічні особливості.

4. Наукові дискусії та дебати вчать учнів знаходити краєзнавчу інформацію та переконувати інших у її важливості через вміння вести наукову дискусію.

Довгий час основними інструментами при викладанні географії були паперові карти та географічні атласи, але з розвитком технологій і доступністю смарт гаджетів та Інтернету, зараз використання краєзнавчого матеріалу на уроках географії в гімназії можна здійснювати у багатьох різних форматах, наприклад: віртуальні експерсії, використання веб-сайтів, які пропонують вивчати географію у захоплюючому форматі Google Earth; графічні організатори, такі як Mind Maps або Concept Maps, можуть допомогти учням візуалізувати інформацію, дозволяють побачити причинно-наслідковий

взаємозв'язок між предметами; відеоуроки можуть бути використані для демонстрації концепцій та понять, що пов'язані з географією. Це дозволить учням бачити і чути інформацію в одному місці, що може зробити процес вивчення більш доступним та захоплюючим; інтерактивні географічні ігри, такі як GeoGuessr або Seterra, можуть бути використані для навчання учнів щодо розташування географічних об'єктів, їх назв та відносинам між ними; дискусійні групи; кругли столи, присвячені актуальній краєзнавчій проблемі тощо.

Основні краєзнавчі методи полягають у використанні місцевого матеріалу і практичного досвіду учнів як джерело для розширення знань про географію та підвищення мотивації до вивчення предмету в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Бенедюк В. В. Краєзнавство. Психолого-педагогічні основи краєзнавчої роботи. Л.: ВАЕ, 2005. – 110 с.
2. Заставецька О. В. Роль національно-культурних товариств у розвитку міжнародного туризму. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. – Тернопіль, ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – № 2 (35). – С. 96–100.
3. Модельна навчальна програма з географії 6-9 клас Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В., Довгань А. І., Совенко В. В., Даценко Л. М., Назаренко Т. Г., Гільберг Т. Г., Савчук І. Г., Нікитчук А. В., Яценко В. С., Довгань Г. Д., Грома В. Д., Горовий О. В.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Zapototsky.ta.in.06.05.22.pdf>
4. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Х.: ВГ

«Основа», 2016. – 112 с.: іл., табл.. – (Серія «Бібліотека журналу «Географія»;
Вип. 11 (155). URL: <https://lib.iita.gov.ua/id/eprint/707431>

5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. – К. 1983. – Т.1.
С.43-103.